

NHÂN VẬT ANH HÙNG VĂN HÓA TRONG SỬ THI M'NÔNG VỚI ĐỜI SỐNG VĂN HOÁ - XÃ HỘI TỘC NGƯỜI

Triệu Văn Thịnh¹

Ngày nhận bài: 10/11/2022; Ngày phản biện thông qua: 29/11/2022; Ngày duyệt đăng: 30/11/2022

TÓM TẮT

Trong sử thi M' nông, nhân vật Tiăng là bậc tiên tổ, là đấng sáng tạo, là anh hùng văn hóa. Tiăng vừa là người mở mang, khai sáng, truyền dạy mọi tri thức về tự nhiên và xã hội cho cộng đồng vừa là người xây dựng, tổ chức và quản lý hình thái xã hội đầu tiên của loài người - hình thái công xã thị tộc. Tiăng là nhân vật mang tính biểu tượng của người M' nông cả trong quá khứ và hiện tại. Trong cuộc sống, người M' nông nào cũng mong muốn mình sẽ được oai phong, dũng mãnh, đường bệ và được mọi người kính trọng, nể phục như Tiăng. Hình ảnh, lời nói của Tiăng trong tác phẩm sử thi đến nay vẫn còn nguyên giá trị với người M' nông. Người M' nông vẫn lấy những lời răn dạy của Tiăng để khuyên nhủ con cháu mình hãy làm những điều hay lẽ phải, hãy chăm lo lao động sản xuất và nêu cao ý thức gìn giữ những giá trị tốt đẹp của truyền thống văn hóa dân tộc.

Từ khóa: anh hùng văn hóa, người khai sáng, Tiăng, Ot ndrong, dân tộc M' nông.

1. MỞ ĐẦU

Sử thi M' nông (Ot ndrong) chứa đựng những quan niệm sơ khai về vũ trụ, về con người và về cuộc sống xã hội của dân tộc M' nông thời viễn cổ; là những câu chuyện về đời sống, về lịch sử xa xưa của dân tộc.

Các nghệ nhân M' nông đã xây dựng được một hệ thống nhân vật đông đảo và đa dạng, ở đó mỗi nhân vật đảm nhận một vai trò và có một vị trí nhất định. Các nhân vật được xây dựng với những đặc điểm ngoại hình, nguồn gốc xuất thân, tính cách khác nhau nhưng nhìn chung họ đều có chung một "lý tưởng" là xây dựng bon làng ngày càng giàu mạnh, làm cho tiếng tăm của thị tộc, bộ lạc ngày càng lừng lẫy và vang xa.

Tiăng là nhân vật trung tâm của tác phẩm Ot Ndong; là anh hùng văn hóa hội tụ tất cả những phẩm chất tốt đẹp của người M' nông thời cổ xưa; là người đại diện cho tài năng, sức mạnh, trí tuệ và khát vọng bay cao, vươn xa của dân tộc M' nông.

Tiăng là người đã khai sáng, truyền dạy mọi tri thức cho cộng đồng; là người có công lao to lớn đối với sự hình thành và phát triển của dân tộc M' nông. Tiăng là người táo bạo trong khám phá, mềm mỏng trong giao tiếp, hài hòa trong mọi mối quan hệ, là sự kết tinh những phẩm chất ưu tú nhất của cộng đồng dân tộc M' nông thời cổ đại.

Tiăng là nhân vật mang tính biểu tượng của người M' nông cả trong quá khứ và hiện tại. Trong cuộc sống, người M' nông nào cũng mong muốn mình sẽ được oai phong, dũng mãnh, đường bệ; được mọi người nể trọng và kính phục như Tiăng. Các thế hệ người M' nông vẫn luôn khắc ghi hình

ảnh và những lời răn dạy của Tiăng. Họ luôn nhắc nhở nhau làm theo và thực hiện tốt thật tốt những nét đẹp văn hóa mà Tiăng và các bậc tiền nhân đã để lại.

2. NỘI DUNG VÀ PHƯƠNG PHÁP NGHIÊN CỨU

2.1. Nội dung nghiên cứu

- Tìm hiểu, phân tích nhân vật anh hùng văn hóa trong sử thi M' nông (cụ thể là nhân vật Tiăng); vai trò và ảnh hưởng của nhân vật đối với đời sống văn hóa - xã hội tộc người.

- Kết quả nghiên cứu là tư liệu quan trọng để khẳng định Ot Ndong có vai trò rất quan trọng trong đời sống của dân tộc M' nông trước đây cũng như hiện nay.

2.2. Phương pháp nghiên cứu

Trong quá trình nghiên cứu, chúng tôi sử dụng một số phương pháp sau:

Phương pháp tiếp cận hệ thống: Tiếp cận một số tác phẩm sử thi M' nông đã xuất bản và một số nghệ nhân M' nông để khảo sát, nghiên cứu về nhân vật anh hùng văn hóa.

Phương pháp phân tích: Phân tích để thấy được những đặc điểm nổi bật của nhân vật anh hùng văn hóa trong sử thi M' nông.

Phương pháp so sánh: So sánh, đối chiếu để tìm ra những nét tương đồng cũng như sự khác biệt giữa sử thi M' nông với sử thi của các dân tộc khác.

Phương pháp điền dã: Tìm hiểu vị trí, vai trò của nhân vật Tiăng trong Ot Ndong đối với đời sống sinh hoạt của dân tộc M' nông,

Phương pháp liên ngành: Sử thi là thể loại văn

¹Khoa Sư phạm, Trường Đại học Tây Nguyên;

Tác giả liên hệ: Triệu Văn Thịnh; ĐT: 0914055760; Email: tvthinh@ttn.edu.vn.